

ՀՅՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

(Պատկեր իրական կեանքից)

Առանձնասենեակի դուռը բացուեց և ներս մտնող աղախինը յայտնեց ճարտարապետի գալուստը:

— Խնդրիր —, ձայնեց Մելքոն աղան և վերկենալով տեղից շարժուեց դէպի դուռը:

— Ա—ւ, բարև ձեզ Մելքոն աղալ—, քիչ լետոյ ներս մտնելով ձայնեց ճարտարապետը և ձեռի կոլորած թուղթը դրեց սեղանի վրայ:

Մելքոն աղան ինքն սկսեց լետ ծալել թուղթը և նայել գծազրած յատակազծին:

— Գեղարուեստի վայելչութիւնը նրա արտայայտութեան մէջն է կայանում. իսկ արտայայտութիւնը անցնում է մեզ գլխաւորապէս մեր տեսողութեան ու լսողութեան միջոցով. եթէ որեւէ բան խանգարում է նրա կանոնաւոր և ներդաշնակ արտայայտութիւնը՝ գեղարուեստը խանգարւում է, կորցնում է իւր իլիւզիան: Օրինակի համար, վերցնենք մի վայելչահասակ կին. երբ տեսնում ես հեռուից՝ գրաււում ես նրա վայելչութեամբ. մօտենում ես, նայում ես դէմքին. և ի՜նչ վատ ես զգում, երբ նրա փարթամ հասակին համապատասխան դէմք չես տեսնում. ամբողջ տպաւորութիւնդ յեղաշրջւում է և ինչ որ անհաճոյ տրամադրութիւն գալիս վրադ:

— Բոլորովին ճիշտ է, պարոն ճարտարապետ, բոլորովին—, հառաչ արձակելով նրա ասածին արձագանք տուեց Մելքոն աղան:

— Նոյնը և տունն է. դա ևս մի գեղարուեստական

քան է. եթէ չկառուցանես նրան համաչափ և ամեն մի մասը իր տեղում, նա կորցնում է իր ամբողջ գեղեցկութիւնը,

Մեկըն աղան խիստ լաւ հասկանում էր ճարտարապետի ասածի միտքը և ըմբռնում. և այդ մտքից աւելի էր լուզւում, երբ մտաբերում էր, որ խարազ Աբէլը չի ուզում իւր փոքրիկ տան տեղը ծախել: Նեղութիւնը մինոր ալիքով գալիս էր վրան և նրա տրամադրութիւնն աւելի վատացնում:

—Այդ բոլորը լաւ ես ասում, պարոն ճարտարապետ. բայց դրանով գործը չգրստուեցաւ. դու դրս հնարը գիտես, հնարն ասա:

—Հնաճը, հարցնում ես:

—Այո՛. հնարը:

—Հնարը այդ մի կտոր հողն առնելն է. ուրիշ հրնաւ չկայ:

—Իսկ եթէ չուզենայ ծախել, —պապիրոսի մոխիրը մատի ծալքով թափելով խօսեց Մեկըն աղան:

—Շատ փող առաջարկիր, գրաւիր.

—Իսկ եթէ այդ էլ անեմ, չգրաւի, չծախէ:

—Այն ժամանակ այդ տեղ տուն շինելու մտքից պիտի հրաժարուիս:

—Ինչ, հրաժարուիմ, — համարեա բարկացած կանչեց Մեկըն աղան:

—Այո, հրաժարուիս. այդպիսի դէպքում աւելի լաւ է չշինելը, քան շինելը:

—Պարոն ճարտարապետ, գիտէ՞ք դուք ինչ էք ասում, —զայրոյթով առաջ տարաւ, Մեկըն աղան, —լինչպէս կարող եմ ես տուն չշինել. լինչպէս կարող եմ ես առանց տուն մնալ. և այս տուն է, որ ես բնակւում եմ. ոչ կանոնաւոր մուտք ունի, ոչ բաւականին սենեակներ. մի պատուաւոր մարդ է գալիս՝ փողոցի վրայ պագեղդ չկայ, որ ընդունեմ, հրաւէր պէտք է սարքեմ՝ սեղանատունս 50 մարդուց աւելի չի տանում. նոր կահ-

կարասի պէտք է առնեմ՝ չգիտեմ որտեղ դնեմ. մի խօսքով մնացել եմ շուարած. ինքներդ ասէք, ինչպէս չընեմ:

Մեկքոն աղայի այդ ասածի տոնը այնքան ստիպողական էր, որ նա ինքը ուրիշ կերպ չհասկանալով՝ կասես պահանջում էր, որ ուրիշներն ևս ուրիշ կերպ չհասկանալին:

— Այդ ամենը խիստ լաւ ես ասում, բայց և այնպէս այդ պլանով տուն շինելը միտք չունի: Նայեցէք խնդրեմ մի ընդհանուր տեսողութիւն, — յատկապէս ընդհանուր տեսողութիւն, — յայտարարեմք. — այս կողմը փողոց է, միւս կողմը նոյնպէս փողոց, որ իրար կտրում են. իսկ այդ իրար կտրած տեղի անկիւնը ձերը չէ, որը հիանալի ճակատ կ'ընեն. ասել է տունդ առանց ճակատի է լինելու:

Մեկքոն աղան այդ լսելով աւելի և աւելի յուզուեց, ծխաբարձը հուպ տալով ատամների մէջ՝ չաղչիկ մատը դրեց յատակագծի այն տեղին, որ իրեն չէր պատկանում, ուզելով կասես պոկելու հանելու թղթի երեսից այդ կտորը, որ խանգարում էր իր շինութեան գործը:

— Իսկ եթէ երկու փողոցի երեսին երկու ճակատ անես՝ դա այնքան անճոռնի կը լինի, ինչպէս անճոռնի է դէմքը առանց քթի:

— «Թիւիւ», աւելի զայրացած շնչաց Մեկքոն աղան, և լիջեց դէմքը թափած քթով: Նրա համար այդ ընդհանուր տեսողութիւնը զգուշացնում էր իր շինութեան գործը:

— Ուրեմն այն, որ կամ չպիտի շինես, կամ եթէ ուզում ես անսպառնալիք շինել՝ այդ մի կտոր տեղը առանձին թէ թանգ պիտի ձեռք բերես. ալլապէս բոլոր ծախքդ իզուր է:

Հարցը դրուած էր Մեկքոն աղայի համար վճռական կերպով: Նա մի-երկու վայրկեան մտածող աչքերով նայեց ճարտարապետի երեսին, ձեռք տարաւ լայն ճակատին ու ճաղատ գլխին ձայնեց, «պիտի աշխատել...»

II

Երեկոյ էր: Մեղմիկ զեփիւռը օրօրուելով անց կենալով քաղաքով՝ փարում էր ծառերի կատարները, մտնում էր բաց դռներն ու պատուհանները, ներս էր սողում տանիքները, գոլրգոլրում էր իրար հետ ընդգրկուած թրփերն ու մացառները, շոյում էր վաստակաբեկ մարդկանց ճակատները, տատանում էր կանանց թել-թել կախ ընկած մագերը, խաղում էր մարդկանց վրայի ամառուայ թեթեւ զգեստների հետ իւր ալիքներով փռփռացնելով նրանց փեշերը. սողում, վազում էր ամեն տեղ իւր հանգիստ բերող զովու-թիւնն ու թարմութիւնը տարածելու:

Ամառուայ անուշ մի երեկոյ էր:

Պատից քաջ արած լամպարի աղօտ լոյսի տակ նստած էր խարազ Աբելի ընտանիքը: Լապտերի երերուն ճառագայթները հազիւ լուսաւորում էին խարխուլ շինութեան ցածր պատերը, որոնք իրար հետ մէկ եղած կարծես ճիգ էին թափում պահելու իրենց վրայ կառուցած խարխուլ ձեղունը: Նեղլիկ լուսամուտից ներս էր հոսում օդը և պտույտներ կազմելով նորից ետ դառնում, երբեմն-երբեմն տատանելով լամպարի աղօտ երերուն բոցը:

Թաղթի վրայ նստած էր Աբելի ամուսինը՝ Ասլին իր երեք փոքրիկ զաւակներով: Նրանք լուռ էին: Կենդանութիւն տուեղը մոխրագոյն կատուն էր, որ մէջքով քսուելով մանուկների մէկին, միւսին՝ մեկամաղձոտ մրմռոց էր արձակում և պոչով շոյում փոքրիկների ձեռքերն ու դէմքերը:

Տնակի գուռը ճռռալով բացուեց և ներս մտաւ Աբէլը:

Նրա գալը իրեն հետ կասես կենդանութիւն ներս բերեց:

— Հայրիկս, հայրիկս, — կանչեցին մանուկները և վեր թռան նստած տեղերից: Ամենից մեծը Աւօն վազ տուեց դէպի հայրը, նրա ետեւից Սաթիկը, իսկ ամենա-

փոքրը Լուսիկը թւերը սլարգեց ու կանգնած տեղից կանչեց.

Հայրիկ, ինձի ալ, հայրիկ, ինձի:

— Հիմա, բալիկս, — ձայնեց հայրը:

Ասլին վեր կացաւ տեղից, ընդունեց ամ ուսնու ձեռից աղլուտի մէջ կապած ընթրիքի համար բերած մթերքը և դրեց դարակի վրայ:

— Հայրիկ, հայրիկ, գլխի:

— Հա՛: Հա՛, գառնուկս, Լուսիկս, Լուսս, — խօսեց հայրը և գրկելով նրան պինդ հուպ տուեց դէմքին:

— Հայրիկս, հայրիկս, — ձայնեց Սաթիկը և թռաւ նրա գիրկը:

Իսկ Աւօն մնաց հօր ծնկան հետ կանգնած:

— Ասլի, ջուր տուր քիչ լուացուեմ, զոփանամ. ովվէ՛հ, էսօր 6 զոյգ ոտնաման եմ կարել՝ հոգիս դուրս է եկել. օրը շո՛ք, երկա՛ր. սաստիկ յօգնել եմ:

— Դէ՛, հայրիկին հիմի մի քիչ հանգիստ թողէք գայ լուացուի. իջէ՛ք գրկից, — խօսեց Ասլին և ջուրը տալով ամուսնուն՝ ինքը գնաց խոհանոց ընթրիք պատրաստելու:

Աբէլը լուացուեց, սրբուեց, շորը փոխեց, էլի նստաւ իւր տեղը, երեխաները հաւաքեց չորս բոլորը:

Զեփիւռը շարունակ խաղում էր տնակի շուրջը բոլորած ծառերի կատարների ու թփերի խմբերի հետ, շարունակ առաջացնելով մի ընդհատուող սօսափիւն: Օդը քանի գնում աւելի և աւելի զօրեղ և աղմկող էր դառնում,

Անհուն երջանկութիւն էր զգում խորազ Աբէլը, որ օրուայ աշխատանքից լետոյ երեկոյեան հովին հանգիստ էր առնում հօրական տան մէջ, բոլորուած իր զաւակներով:

— Իմ բալաս, իմ սիրուն բալաս. էս մայրիկդ քեզ նոր շո՛ր է կարել:

— Հըմ, — ժպտաց Լուսիկը և ծռուելով դէպի Սաթիկը չարաճճի ժպիտով նայեց նրա երեսին:

—Մայրիկս ինձ համար էլ է կարել, ան,—աղմկեց Սաթիկը և վազ տուեց մօր սնդուկից իր նոր շրջագգեստը հանելու:

—Իմս էլ վաղը պատրաստ կլինի,— գլուխը ետ ու առաջ աանելով խօսեց Աւօն, որ հօր ծնկից չէր հեռանում:

—Հա, հա Վարդավառին բոլորդ էլ նոր շոր կունենաք,—հրալ բերեց Ասլին, որ ներս մտաւ սեղան պատրաստելու:

—Հայրիկ,—կանչեց Սաթիկը, որ կիսով չափ հօր գիրկն էր բարձրացել:

—Աստ բալիկս:

—Մանչերը Վարդավառին շորերիս վրայ ջուր չէն ածի:

—Որ խելօք մնաք, ինչի՞ պիտի ածեն,—վրալ բերեց մայրը:

—Բա ես հերու խելօք էի, ապա ինչո՞ւ Մարանենց Սիրօն վրէս ջուր ածեց:

—Ու դու էլ վեր-վեր ընկար,—ծաղրեց Սաթիկը:

—Հա, վեր-վեր ընկար,—կատակի տուեց հայրը:

—Զատ սառն էր, հայրիկ ջան, «Պաղ Աղբիւրի» ջրից էր:

—Ամծթ քեզ, հազար ամօթ, որ ուսումնարան գնալու տղայ ես՝ ջրից վախենում ես,—կատակը շարունակեց հայրը:

Մանուկը ոտքը ոտքի ետևը տարաւ և ամաչելուց խուլ կերպով ժպտաց:

—Ամօթ թեզ, հազալ ամօթ,— ջգրացրեց նրան Լուսիկը:

—Էստարի Վարդավառին մենք կերթանք «Պաղ Աղբիւր»,—խօսեց հայրը,—հետներս կը տանենք հաց, ձու կանաչի, տանձ...

—Խնժուլ,—ձայնեց Լուսիկը:

—Սալոր,—վրալ բերեց Սաթիկը:

—Ասե՛ղ,—աւելացրեց մայրը:

—Ասե՛ղ... հա, հա, հա,—ծիծաղեց Աւօն.—ինչի՛:

—Որ ով շատ խօսի՝ նրա լեզուն ծակենք,— վրայ բերեց մայրը:

Մանուկները չարաճճի ժպիտով նայեցին իրար երեւի և լուռ ծիծաղեցին:

Սեղանն արդէն պատրաստ էր, նրանք բոլորուեցան նրա շուրջը:

—Փառք Քեզ Տէր, Փառաց թագաւոր. գոհանամ շուքրիմ տուածիդ—պարգեւածիդ Աստուած. կինս ժիր, երեխաներս կայտառ, ինքս առողջ. աէր եմ՝ ու արժանի չեմ,—գոհունակութիւն յայտնեց Աբէլը, և խաչակնքելով երեսը ձեռը տարաւ բողբաշին:

III.

Երեկոյ էր: Սեղանի վրայի դրած հսկայ լամպարը իր լուսամփոփի պատերի միջով արձակում էր մեղմ կաթնագոյն լոյս:

Մեկքոն աղան դարձեալ նստած էր իր սովորական տեղում, բազկաթոռին, երկու արմուկով յենուած ծնկներին՝ ճաղատ գլուխը շարժել էր առաջ, որի մտալի կատարը պսպղում էր լամպարի շեշտակի ճառագայթների դիմաց: Նա հատ-հատ գցում էր սև սաթ թաղբէյի խոշոր հատերը, և շրթունքների արանքով երկու կողմից դուրս էր թողնում ծիւի սիւնեակները:

Սենեակի և Մեկքոն աղայի լուութիւնը խանգարեց քայլերի փափուկ ձայնը: Նա գլուխը վեր բարձրացրեց և տեսաւ իւր դիմաց խարազ Աբէլին:

—Աւա, Աբէլ ջան, դու ես. եկա՛ր:

—Հրամանք ես. բարի իրեկուն:

—Բարով եկար: Հրամէ, նստի:

Աբէլը նստեց Մեկքոն աղայի դիմաց և մտածեց. «անպատճառ էլի տանս համար կանչած կլինի, եթէ լի»:

ըստի էլի դրա համար է, էլ էս անգամին ոչ մի բան խնայելու չեմ, ինչ բերանս գալ ասելու եմ»:

Մեկքոն աղան դանդաղ ետ շրջուեց բազկաթոռի մէջին ու հարցրեց.

—Այսօր օրն ինչ է:

—Հիգշաբթի:

—Ասել է վաղը ուրբաթ, միւս օրը շաբաթ, էն միւս օրը կիրակի Վարդափառ: Չէ:

—Հրամանք ես:

—Ասել է դեռ երկու օր կալ Վարդափառին:

—Այո,—ձայնեց Աբէլը և սպասեց, թէ ինչ էր լսելու Մեկքոն աղայից:

—Աբէլ ջան, էս երկօրս մի ազատ օր չունի՞ս:

—Ինչ կալ որ,—, անորոշ հարցրեց Աբէլը:

—Խանթի համար թթու ջուր է հարկաւոր, ոչ ոք չունեմ էնպէս մէկը, որ գնալ բերէ. կիրակի իրիկունը հազար տեղից թթու ջուր են ուզելու, քանի օրէ ջուրը հատել է: Յոյսս էլի դու ես, տեղի հետ ծանօթ ես. գիտես: Թէ կարաւ վերցրու 2 ջորի, մի 200 հատ էլ շիշ գնա՛ բեր: Շշին 1¹/₂ կոպէկ քեզ. խարջէ էլ իմ վրաս:

Երեք ռուբլի՛. դա այնպիսի մի գումար էր Խարազ Աբէլի համար, էն էլ մի օրում, որ նրա համար կատարեալ մի գիւտէր մի բաղաւորութիւն. ո՛վ գիտէ, քանի օր պիտի նստէր աշխատէր, որ կարողանար երեք ռուբլի ձեռ բերել: Սաստիկ ուրախութիւնը պատեց նրան և նա մտքում խօսեց. «Վարդափառի ծախքս Աստուած ուղարկեց»:

—Ուզում ես մի ընկեր հետդ վերցրու,—մեղմ նախաճաշով առաջների արանքով հազիւ բաց թողեց Մեկքոն աղան, որ լողը կը կարծէր, թէ նա այդ ասում էր երեք ռուբլին մի մարդու տալուն մեղքանալուն համար. մինչդեռ դրա հակառակն էր. նրան հարկաւոր էր, որ երեք ռուբլին միայն Աբէլը առնէր և նա միայնակ ջրի գնար:

— Ընկերն ինչ եմ անում. ինքս մենակ հերիք եմ.

— Լաւ, Ե՛րբ կգնաս, — այս անգամ բարձր և ուրախ հարցրեց Մելքոն աղան:

— Վաղը ուրբաթ է, ձեռքիս գործերը վերջացնեմ տէրերին տամ, որ դիմացի երկու օրը իրար վրայ կիրակի են, մուշտարիներս առանց ոտնամանի չմնան, շաբաթ առաւօտ կերթամ. կիրակի ծէգին այստեղ կլինեմ:

— Լաւ. շատ լաւ, — գոհ եղանակով ձայնեց Մելքոն աղան և աւելացրեց. — Էնպէս լինի, որ կիրակի առաւօտ ջուրն էստեղ լինի:

— Աչքիս. վրայ, — խօսեց Աբէլը և վերկացաւ գնալու:

— Սպասիր, ինչ ես շտապում. սպասիր մի պատահ հաց ուտենք, — նրան նստելու ձեռքով նշան արեց Մելքոն աղան. ապա շաղիկ ձեռք տարաւ սեղանի վրայի վահանաձև զանգակին և հնչեցրեց. ու ներս մտնող աղախնին հարցրեց. —

— Սեղանը պատրաստ է:

— Հիմա կլինի, — պատասխանեց ձայնի վրայ ներս մտնող աղախնին և հեռացաւ:

— Ե՛հ, հիմի Աբէլ ջան, հօ եղածն եղել անցել գընացել է, ծուռը նստենք շիտակ խօսենք, — քիչ լռութիւնից լետով հառաչ քաշելով առաջ տարաւ Մելքոն աղան:

«Ձէ, ուրեմն սրա կանչելը էլի տան համար է եղել. էտ ջուրը միմիայն պատճառ է», անցկացաւ Աբէլի մտքով:

— Ինչի՞ էտ մի կտոր հոգը չծախեցիր, որ էս քանի տարի է ուզում եմ շինութիւն անել, մնացել եմ:

— Մելքոն աղալ, եթէ կարելի լինէր ծախել, միթէրո խաթրդ կկտրէի, կմերժէի:

— Ինչո՞ւ համար չէր կարելի:

— Նրա համար, որ հօրիցս ժառանգութիւն մնացած տուն է, չեմ ուզում, որ ծախեմ: Ողորմած հէրս մեռնե-

լիս ասաց. «որդի՛, ես քեզ բացի էս մի աչք տանից ոչինչ չեմ թողնում, էտ էլ հօրիցս մնացած օջախ է. պահպանիր, ու դու էլ քու որդոցդ թող. սեպհական մի անկիւն ունենալը լաւ բան է»

Մեկքոն աղայի դէմքը փայլեց մի տարօրինակ ժպիտով. այդ ժպիտը նենգութիւն էր, թէ բարկութիւն՝ դժուար էր որոշելը. սակայն երեւում էր, որ այս ժպիտի մէջ մի գաղտնի, խորհրդաւոր բան կար։ Դառաւ։

— Հէրդ շատ խելօք բան է ասել, ամեն մի հայր էլ իւր որդոցը միեւնոյն բանն է անում։ Բայց այդ չի նշանակում թէ անպատճառ տունդ այն ինչ կամ այս ինչ տեղում պիտի ունենաս։ Տուն ունեցի՛ր, այդ միևնոյնն է, որտեղ ուզում է լինի։

Աբէլի սիրտը նրա ասածի հետ չգնաց, տուն ասելով նա սովոր էր լիջել ան տունը, որ հայրն էր թողել, և ան տեղը, ուր նա շինած էր. ուրիշ կերպ նա չէր կարողանում հասկանալ. խօսեց.

— Ձէ աղայ, ուրիշ բան է հօրական տունը։

Մեկքոն աղայի հասկացող հայեացքից ծածուկ չմնաց Աբէլի զգացածը. սակայն իբրեւ թէ ոչինչ չի հասկանում՝ շարունակեց.

— Ես քեզ համար կգտնէի մի ուրիշ ընդարձակ հող, կտայի բաւականին փող, որ զնայիր աւելի լաւը և աւելի ընդարձակը շինէիր։ Սակայն չուզեցիր մի լաւութիւն անել, տունս թողիր շինելու։

— Ինչ անեմ աղայ ջան. ես մեղաւոր չեմ, — խեղճացած ձայնեց Աբէլը և ուսերը վեր թօթուեց, կասես այդպիսով ուզենալով իւր վրայ բարդած մեղքը դէն ձգել։

— Լաւ բան չարիր... մենք այսքան տարուայ իրար դրացի ենք, դեռ իրար հաւի չքշօ՞ չենք ասել. իրարու լաւն ենք կամեցել... իսկ դու...

Մի ըոպէ Աբէլը մնաց լուռ, մտածելիս. նա մտաւ իւր դրացու գրութեան մէջ. սակայն այդ ըոպէ երբ լիջեց հօր «պահպանիր» խօսքը՝ իր գրութիւնն աւելի զօրեղ կերպով պատկերացաւ նրան։

— Գուցէ հիմա միտքդ փոխել ես, հա,— նրա գէմքի բարի արտայայտութեանը նայելով սիրալիր հարցրեց Մելքոն աղան:

— Աստուած չանէ, որ հօրս խօսքը գետին ձգեմ,— կտրուկ խօսեց Աբէլը:

— Գեղեցիկ. ասենք էդ լաւ ես ասում. ապա ի՞նչ ես անելու մի քանի ժամանակից, երբ տունդ թափուի. ինչով պիտի շինես,

— Աստուած ողորմած է. մէկ օր կհարստանամ, կքանդեմ կշինեմ:

— Ճի՛շտ... ւ-ւ-ւ... դրան մտիկ արա... դեռ բաւական չէ, որ. չի ծախում, ալլ և ուզում մէկ օր էլ շինել... տանս առաջը կտրել... լաւ... կտեսնե՞նք... շըրթունքները կըծոտելով քթի տակ մըմուսաց Մելքոն աղան:

— Ընթրիքը պատրաստ է: համեցէ՛ք, — դռան միջից ձայնեց աղախինը:

IV

Վարդավառի առաւօտն էր: Սաղ քաղաքը ոտքի վրայ էր: Ամեն տեղ կենդանութիւն էր տիրում: Կարծես Շ... քաղաքացիները որոշել էին այդ տարի վարդավառն աւելի ուրախ անցկացնել: Վաղ առաւօտից մարդիկ շարան շարան որոնք կառքով, որոնք ոտքով, որոնք ձիով գնում էին քաղաքից դուրս հով ալգիները, դալար պարտէզները օր անցկացնելու քէֆ անելու: Հեռուից լսում էր փողի ու թմբուկի ձայնը, որ վաղ առաւօտեան «սահարին» էր սկսել. թառի ու ջուլթակի արձագանքը, որ «ճէզալիրն» էր նուագում. սրնգի երկար ու ձիգ հնչիւնները, որ «Առաւօտ լուսաբեր», էին երգում: Դրանց հետ խառնուել էին երգերի, խաղերի, պարերի և ուրախութեան աղաղակների ձայները, որոնք մերթ այս կողմից, մերթ այն կողմից արձագանք էին տալիս օդում: Երևում էր, որ մարդկանց սրտում կուտակուած ուրախութիւնը իւր ընկեր վշտի հետ առիթ էր գտել դուրս թռչելու նրանց

կրճքերից: Գեղեցիկ էր և սիւնեաց աշխարհի բնութիւնը. իրաքանչիւր քերժ ու ժայռ, իւրաքանչիւր խոտ ու արօտ, իւրաքանչիւր ծառ ու ծաղիկ այնտեղ ունին իրենց վայելչութիւնը: Թռչունների եւգը, երկնքի կապուտակը, ծաղկած բուսականութեան անուշահոտութիւնը, բացուած վարդի տեսքը, խոխոջող առուակը կարկաչող աղբիւրը... այդ բոլորը, բոլորը միասին թե առած կասես պարում էին իրար հետ: Մարդը, բնութեան այս ազիզ արարածը զգում էր այդ, օգտւում և վայելչանում նրանով:

Խարազ Աբէլի ընտանիքն ևս պատրաստուում էր գնալու, Ասին առաւօտ վաղ վերկացած օրուայ պաշարն էր խուրջինում տեղաւորում, տղայոց երեսները լուանում, նրանց շորերը հագցնում, ինքը կոկուս-գուգուում, որ «Պաղ-Աղբիւրը» գնալին, սպասում էին Աբէլին, սակայն արեւն արդէն ծագել էր, Աբէլը դեռ չէր երևում:

— Դէ՛, Աւօ ջան, դու էս աղուխը բռնիր տար պատշամբ, ես մինչև խուրջինը դուրս կբերեմ. նստի՛ր, զգոյշ, մէջը ձուեր են. վայր չձգես, չկոտրես:

— Մայրիկ, խնժո՞ղր. ո՞ւր է:

— Այստեղ է, զամբիւղի մէջ է, բալիկս:

— Մայրիկ, հայրիկը դեռ շատ է ուշանալու:

— Ձէ, հիմի կգալ. քիչ էլ սպասենք, — Սաթիկին պատասխանեց մայրը. և երեսաների հետ դուրս գալով դէպի պատշամբ՝ նստեց այնտեղ Աբէլի ճամբանսպասելով: Բայց ուշանում էր Աբէլը: Արեւն արդէն մի նիզակի բոյ վեր էր բարձրացել, Աբէլը դեռ չէր երևում:

— Եդ մարդն ինչի՞ էդքան ուշացաւ: Բոլոր քաղաք արդէն դատարկուեց. լաւ տեղերը բռնեցին: Իսկ նա դեռ չկալ:

Այդ ասելու հետ կասես Ասլու սիրտը տրորուեց. կասես դարդը այն չլինէր, որ դրացիներն առաջ գնացին, լաւ տեղերը բռնեցին, այլ այն, որ Աբէլը չէր երևում: Այդ ըոպէ նրա աչքին ընկաւ դրացու որդին. կանչեց.

— Միքէլ, ա՛ Միքէլ:

—Աստ ազի:

—Քը մտաղ, մի գնաս Մելքոն աղունց տուն, իմանաս, թէ Աբէլէն ինչ խաբար ունեն:

—Ինչպէս հարցնեմ,—կանգ առնելով հարցրեց Միքէլը:

—Աստ, որ Աբէլին որ խրկել էիք Թթու ջուրը, դեռ չէ եկել:

—Լա՛ւ,—ձայնեց պատանին և թռաւ:

Ասին մնաց իւր ձագերով նստած պատշգամբում, և միեւնոյն միտքն էր որոճում, «ինչի՞ ուշացաւ». և այդ միտքը քանի գնում աւելի և աւելի ծանր էր դառնում նրա համար և անմարսելի: Նրա մտածմունքները քանի գնում բարդւում էին, ուռճանում և սև գոյն կրում: Այդ անորոշ թախիծը հետզհետէ քողաւորում էր մանկամարդ կնոջ սիրտը և ծածկում վշտի շղարշով, որը հետզհետէ ստուարանում էր և հաստատուն դառնում: Նրա սիրտը ինչ որ անասորժ բան էր նախազգում. «Տէր Աստուած, սա ինչ բան է. արար աշխարհքը այսօր ուրախանում է, իսկ ես...»

—Վայ, — յանկարծ ճչաց նա և տնոգայօրէն ձեռով խփեց ծնկանը:

—Ինչ եղաւ քեզ մայրիկ,—իրար հետ հարցրին Աւօն ու Սաթիկը:

—Ոչինչ, էնպէս,—մանուկներին հանգստացրեց Ասլին և լիջեց գիշերուալ երազը, որ իրենք պտրտիզում մի թառլան զուշ ունէին՝ թռաւ ծառի վրայէն գնաց... Այդ երազը վարկենաբար վերալիշուեց նրա ուղեղում, բայց տպաւորութիւնը չանհետացաւ: Գիտակցութիւնը նրա օրտի անորոշ տխրութեան հետ զոյգ դարձած աւելի ծանրացաւ նրա մանկատի սրտի վրայ:

Այդ ժամանակ տուաջ քալլելով երևաց Միքէլը:

—Ասում են «մենք էլ չգիտենք. ջորու մէկն եկել է բեռնով, միւս ջորին ու ինքը չեն երևում»:

—Ձեն երևում,—ձայնեց Ասլին և մնաց քարացած:

Նրա ուղեղը վայրկենաբար կանգ առաւ մտածելուց, սիրտն սկսեց սաստիկ բաբախել ու լեզուն համրացաւ բերանում:

— Ասում են, որ մարդ են խրկել ետեւից, — իւր խաբարը վերջացրեց Միքէլը:

Ասլին մնաց նոյն դրութեան մէջ, Նրա լացը կամաց-կամաց սկսեց դալ, կոկորդը ճնշոււմ էր, սակայն նա չուզե նախով երեխաների սիրտը կսկծացնել զսպում էր իր արտասուքը:

Մանուկներն զգալով մօր թախիծը, նրա ծնկներէ հետ շարուած արձանացած կեցել էին և չգիտէին ի՞նչ տսէին:

Այդ րոպէ քաղաքի չափառն երևաց և մօտենալով Ասլուն հարցրեց.

— Խաբարդ Աբէլի տունը սա՞ է:

— Հրամանք ես, աղալ, Աբէլը ինքը տանը չէ. ինչի՞ համար ես հարցնում:

— Ինչի՞ համար, — ապամալ կրկնեց չափառը և երեսը շրջեց դէպի փողոցի միւս կողմը:

Այդ ժամանակ երկու մարդ շալակած բերում էին մի արնաքամ դիակ:

Ասլին ճանաչեց այդ դիակը.

— Վա՛յ մայրիկ ջան, ի՞նչ եմ տեսնում, — սաստիկ ճիչ արձակեց նա և ընկաւ ամուսնու սառած դիակի վրայ:

V

Մի տարի, յետոյ Մելքոն աղալի տունը շինուած էր:
ՅՈՒՂԱՆՆԵՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ